

Landoekonomiske Meddelelser fra Eldena i Pommern.

Den Landoekonomiske Forsamling i Greifswalde
d. 6 og 7 August 1838.

Efter forudgaaet Indbydelse, foranstaltet af Hr. Director Schulze i Eldena og flere af Pommerns og Mecklenborgs dygtigste Landmænd, forsamlede sig i Greifswalde den 6 og 7 August henimod 100 practiske Landmænd fra forskjellige Egne i Nordtydskland. Hensigten af denne Forsamling skulde være at forene de i Nordtydsklands forskjellige Egne allerede bestaaende landoekonomiske Selskaber til et Heelt, og ved gjensidig Meddelelse af Erfaringer og Ideer, saavel som ved personlige Bekjendtskaber, at befordre Landvæsenet i det hele, og isærdeleshed for endmere at befæste den Sands for videnskabelig Uddannelse, der i de senere Decennier saa paafaldende yttres sig hos den tydske Landmand. Man synes mere og mere at erkjende, i hvilket Forhold Landmanden staaer til Naturen, at han ligesom lever i en bestandig Kamp med denne, og at alt hvad han aftvinger den, nemlig al Production, har sin Oprindelse fra hans Aand, og at altsaa hans aandsrige, videnskabelige Uddannelse er en nødvendig Betingelse for al Fremskriden.

Denne Sandheds Anerkjendelse stadfæstes paa

en glædelig Naade ved den levende Interesse, som den almindelige store tydske landoeconomiske Forsamling overalt finder, hvor en saa stor Mængde Landmænd ei slye de Omkostninger, som en Reise til hiin de tydske Landoeconomers Forsamlingsplads nødvendig fordrer, i det Haab ved en saadan Reise at kunne profitere i videnskabelig Dannelse og i Bevidstheden om at bidrage til Befordringen af et stort Maal.

Ogsaa i det Mindre saae man denne Mening anerkjendt ved Forsamlingen i Greifswalde, hvor man talte Landmænd fra fjerne og forskjellige Egne og navnlig fra Holsteen, Meklenborg, Hanover, Schlesien o. fl. St.

Den første Dag Forsamlingen holdtes, medgik næsten alene med at udkaste Statuter, vælge Directorer, og bestemme Selskabets Grændser i geografisk Henseende. Mod Norden bestemtes Ostfersøen og Eideren til Grændse, mod Vesten Elben, mod Syden Rhinen, og mod Osten Oderen; Forsamlingen blev kaldet "Der baltische Verein."

Samlingspladsen skulde aarlig vexle i de forskjellige Provindser; dog valgtes af flere Grunde Greifswalde endnu næste Aar til Forsamlingsplads.

De landoeconomiske Forhandlinger og Meddelelser selv vare ei saa udstrakte som man havde ønsket; Aarsagen var deels at Forberedelserne medtog saaa lang Tid, deels at mange af de tilstedeværende

Landmænd endnu ei vare vante til at fremsætte deres Tanker med Korthed og Klarhed.

De forskjellige afhandlede Gjenstande bleve tagne til Protocol, og vilde, ordnede af Directoren, om søie Tid komme i Trykken.

Nogle faa Bemærkninger over en og anden Gjenstand, optegnede under Forhandlingerne, meddeles her, da maaskee een eller anden af disse kunde have Interesse for danske Landmænd, om de end ei indeholde noget Nyt.

Kaps og Rübſen.

Man foretrækker i flere Egne, især i Pommern, Vinterrübſen for Vinterraps; dertil angives følgende Grunde:

1. Rübſen skal ei behøve en saa stærk bearbejdet Jord; den lykkes bedre paa leeragtige Jorder end Rapsen, som forlanger en stærkere gjødet, humusriig Jorbund.
2. Rübſen er haardførere mod Kuldens Indvirkning.
3. Den kan saaes sildigere, og kan med Fordeel anbringes, hvor første Udsaaening af Raps er mislykket og i September Maaned maae nedpløies.
4. Rübſen skal lide langt mindre af Insekter.
5. Den bliver 8 til 12 Dage tidligere moden end Rapsen; dens Høst falder derfor som oftest paa en bekvemmere Tid. Dyrker man Raps i det Store, er det i ethvert Tilfælde fordeeltigt at saae en Deel af hvert Slags, da man paa et

bestemt Ureal kan anvise hver den for samme passende Jordbund, i det man sjelden træffer store Glader af eens Beskaffenhed. Høstarbeidet falder ei heller ind paa saa kort en Tid.

Til Rapsødsæden benytte flere af de første Landmænd i Mecklenborg den Sibethsche Saaemas skine, som finder meget Bifald.

Hr. Pogge til Roggow ved Güstrow høster sin Raps paa følgende Maade, der skal have mange Fortrin for andre Metoder:

Ligesom vel for Tiden de fleste Landmænd, høster Hr. Pogge sin Raps saa tidlig, at den om Natten lader sig afmeie med Leen uden at falde nd. Samme Dag som den er høstet, lader han den føre sammen i store runde Hæs paa 30 à 40 firspænder Læs. Under Staffen er naturligtviis lagt et godt Lag Straae, ligesom Toppen omhyggelig tildækkes. Disse Stakke blive nu staaende 2, 3 à 6 Uger, eller indtil Tid og Veirlig tillade deres Udtærkning enten paa Marken, eller hjemført i Løden. Det løse Rapsstraae tillader fuldkommen Binden at trække igjennem Hæssene, saa at Rapsæden til Fuldkommenhed eftermodnes og bliver endog saa tør, at den ei behøves omstuffed paa Loftet naar den er udtærstet. Hr. Pogge har i flere Aar faaet en høiere Priis for sin Raps, end hans Naboer, fordi hans Sæd havde en bedre Farve og var bedre tør end hines. Rapsæden skal lade sig tærstke noget sværere reen, paa denne Maade be-

handlet. Det er en Selvfølge, at megen vaad og grøn Kaps maae tørres og visne noget førend man sætter den i Staf.

Kapsædens Udtærkning skeer i Eldena paa en overmaade simpel og praktisk Maade. Naar nemlig Kapsæden er fuldkommen tør, spreder man i nogen Afstand 2, helst 3 Kapslagen paa Ugeren. Disse have en vilkaarlig Længde og en Brede af 18 til 20 Fod. De have ingen opstaaende Kant og slaaes ei fast med Pæle. Til disse løsthenpredte Lagen føres Kapsæden med sædvanlige Kapsflæder. Den afvæltes og udbredes i et temmelig tykt Lag. Er det første Lagen tillagt, kjøres 2 à 3 Gange i Trav over samme med et Par svære Tromler (6 à 7 Al. lange), hvilket gjentages efter at Kapsæden er vendt. Medens det ene Lagen tromles, tillægges det andet og renses det tredie. Paa denne Maade gaaer Arbeidet overordentlig raft fra Haanden. Tromlen bryder ei Kapsstraaet i saa fine Stykker, som naar den udtærkes eller udrides, og Straaet lader sig derfor lettere skille fra Kornet. Kapsæden springer ei ud til Siderne som ved Tærkning. Ved paakommende Regnveir lade de løse Lagen sig meget let rulle sammen; Sæden lader sig ligeledes lettere bringe i Sække.

Engkultur.

Man henvender i Mecklenborg i den senere Tid megen Opmærksomhed paa Engenes Forbedring,

især sparer man hverken Arbeide eller Omkostninger, hvor der er Muelighed i Overriisling. Man erkjender hvor vanskeligt det er og hvormegen Opmærksomhed det fordrer, med en liden Vandmasse at overriisle et større Terrain paa den fordeelagtigste Maade.

Hr. Pogge, der, ligesom hans afdøde Fader, udmærker sig som en dygtig Engdyrker, tilstod, at endskjøndt han bestandig har offret Engculturen megen Opmærksomhed, og selv oftere har besøgt de Egne, hvor Engvanding ret har hjemme, for nøie at tage Engvandingsanlægene i Diesyn, ja efter at han har ladet en Meklenborger oplære i Hannover i denne Kunst, har dog hans hidtil anstillede Forsøg med Riislings-Anlæg ei svaret til hans Forventning; han har derfor ladet komme en Riislingsmester fra Hannover, der for Liden leder et Engvandings-Anlæg paa hans Gods Roggow.

Hr. Pogges Exempel er fulgt af mange Meklenborgere, og i et lidet Distrikt i Hannover, hvor Bønderne især have Øvelse i Eng-Anlæg, skal der i kort Tid være forskrevet over 100 saadanne Overriislingsmestere. Disse ere simple Bønderkarle, der ved daglig Øvelse fra Barndommen af have opnaaet en mærkelig Færdighed i at forbedre flette Enge til en høi Grad af Fuldkommenhed, om de endog kun have et lidet Quantum Vand til deres Disposition.

En Hovedregel hos disse Folk er at lade Riis-

lingsvandet ofte hvile; de paastaae, at de Bede, hvorover Vandet flyder, bør ei være bredere end 12 Fod; de mene, at naar Vandet har gledet over en Græsflade af denne Brede, har det tabt sit Kulstof, og maa da opfanges for af Luften at forfriskes paa ny.

Hvad end Uarsagen kan være, saa er saameget vist, at Bønderne i det Lüneborgske, som ere saa berømte Engdyrkere, i den senere Tid forandre deres Overrislingsbedes Brede fra 16 til 12 Fod, bragte til den bestemte Erfaring, at Vandet paa en saa kort Distance har den største Virkning.

Maaden, hvorpaa Hanoveranerne anlægge Overrislings:Enge, er ved mangt et Terrain kostbar; efter Omstændighederne kan en Lunde Land koste indtil 30 Rbd. og derover at forbedre paa denne Maade, hvad dog, naar Engen rigtig benyttes, i saa Aar med rigelige Renter betaler sig. En godt anlagt Overrislings:Eng er et taknemligt Barn, der, uden videre aarlig Understøttelse, med 100 Procent Rente tilbagebetaler hvad der anvendes paa dets Forædling.

Gibs som Gjødning.

Ogsaa i dette Punct have de meklenborgske Landmænd foregaaet deres Naboer med et godt Exempel. De have i en Deel Aar anvendt meget betydelige Summer paa at overgjøde deres Marker med Gibsmeel, og ikke deslominde er man saa

uenig om Gibsens Anvendelse og Virkning, at næsten hver Landmand især har sin Mening om dens Brug. I følgende Punkter syntes man at være enig:

1) Gibsen saaes bedst $\frac{1}{2}$ Pd. pr. □Rute, eller omtrent 120 Pd. pr. Tønde Land; hvad der saaes paa eengang mere, viser ingen Virkning.

2) Gibsen virker bedst paa Jorder, som ere merglede og i god Cultur.

3) Gibsen, som om Foraaret saaes paa unge Erter og ung Klover, viser kun i visse Aar og paa visse Jorder god Virkning, og man antager at den under visse Betingelser tilfører Planterne Kulstof fra den atmosfæriske Luft.

4) Gibsen opløser sig i 500 Dele Vand og gaaer formodentlig i opløst Tilstand igjennem Rødderne over i Planterne som virkelig Næring; man mener derfor at have havt den største Nytte af Gibsen naar den saaes tidlig om Foraaret eller selv om Vinteren paa Sneen, forat den i Forbindelse med meget Vand kan trænge i Jorden. Paa denne Tid saaar man den over Klover, Raps og især over ældre Høilands-Græsgange.

Hr. Vogge, som aarlig bruger omtrent 800 Centner Gibs, anbringer denne ofte 4 til 5 Gange i en 7aarig Rotation; en Afdeling af hans Marker drives f. Ex. saaledes:

1. Kartofler efter andet Aars Klover.

2. Byg, udlagt med Klover, som gibses saas snart Kloveren er kommen op.
3. Slaaeklover, gibset tidlig om Foraaret.
4. Erter, gibsete.
5. Rug, udlagt med Klover og Græs.
6. Græsgang, gibset.
7. Græsgang, gibset.

5) Gibsen virker ofte ikke i det første Aar, men dens Virkning udebliver ei i Fremtiden; især ved gjentagne Overgibninger vil man finde en overmaade stærk forøget Vegetation.

6) Det anbefalede af en Landmand at bløde Gibsen førend man udstrøer den, for at forhindre det fine Meel fra at føres bort af Vinden. Man gyder i denne Hensigt til hvert Centner Gibs omtrent 5 Kander Vand, lader det staa hermed i 2 à 3 Timer. Gibsen vil da have tiltrukket sig Vandet, hvorefter den sigtes og danner da et mildt Pulver, som bedre lader sig saae og ei saa let føre bort af Vinden.

7) En anden Landmand paastod at have haft Held af Gibsen, anvendt paa følgende Maade: 3 à 4 Timer før Rapsædens Udsæd, blødes den (Sæden) i Roe-Gjødnings-Vand; til hver preussisk Scheffel (lidt over 3 danske Skjæpper) Sæd sættes da 1 Mese (omtr. 1 Fdk.) Salt, hvormed den godt blandes; man sigter derpaa til hver Scheffel Raps 1 Schffl. Gibsmeel, hvormed Rapsæden atter godt omstikkes. Der vil efter nogle Timers Forløb have

dannet sig en Skorpe omkring hvert Korn; i denne Tilstand saaes den og man vil have sporet meget god Virkning derefter.

Gjødning med Mudder.

Det er bekjendt at man i Mecklenborg og Pommern i en betydelig Mængde anvender som Gjødning det naturlige Mudder eller forraadnet Løv, som forefindes i stor Mængde paa lavtliggende Grundstykker i disse Egne.

Nogle af de dygtigste Landmænds meddeelte Erfaringer og Anskuelser om Mudderet's Anvendelse og Virkning ere følgende:

1. Mudderet virker bedst paa merglede Jorder, hvor den forhaandenværende Kalk opløser dets Virkning; (denne gunstige Indflydelse paa Mudderet viser Mergelen om den end saa lang Tid tilbage har været ført paa Ageren, at dens Virkning paa Vegetationen syntes at være forbi; i dette Tilfælde bruge og flere Landmænd med god Følge, at føre hvilken som helst umerglet Jord paa Ageren for at give Mergelen et nyt Material til Virksomhed).

2. Man anvender Mudderet helst til Kaps, Erter, og behakkede Frugter, hvor den forud kun i kort Tid behøver at være udsat for Luftens Indvirkning. Anvender man den til Vintersæd, har man sjelden nogen betydelig Nytte af den det første Aar. Dog skal dens Virkning mærkeligt fremskyndes, naar man nedpløier den med et tyndt Læg

Hestegjødning, i Forbindelse med hvilken der skal danne sig megen Amoniak.

3. I nogle Egne findes et med Kalkjord blandet Mudder, der især anvendes paa umerglede Jorder, og ansees som fortrinlig, især om den ligeledes anvendes i Forbindelse med Hestegjødning. Efter sammenlignende Forsøg ere 3 Læs Mudder af denne Art liig et Læs Gjødning.

Nogle foreslaae at brænde denne kalkholdige Torv eller Mudder i sammensatte Riler og da at benytte dens alkaliske Aske.

Noget om Commissionsraad Dorns flade Leertage.

Denne nye Art Tage finder overalt med Grund meget Bifald, formedelst deres mange og store Fordele fremfor andre Tager. Deres vigtigste Fortrin ere følgende:

1. De ere billigere end alle andre Tagerter.
2. De fornødne Materialier: Leer, Steenkultjære, Garverbart eller Mos, kan man overalt let erholde.
3. Deres Anbringelse kan skee ved almindelige Arbeidere, ligesom deres Reparatur er let.
4. Da de ere meget lette, er deres Tryk paa Bygningerne langt mindre end andre Tages, ligesom de formedelst deres flade Construction kun lidet ere udsatte for Vindens Indvirkning.
5. De tillade et langt bedre indrettet Løstbrum,

der om Sommeren er foligt og om Vinteren langt varmere end under Steentag.

6. De ere aldeles ildfaste og deres flade Construction tillader i Ildbrands; Tilfælde at anbringe Slutningsredskaber fra oven.
7. De give Bygningerne og Landskabet et overmaade venligt Udseende, og i Kjøbstæderne give de lysere Gaardsplads. Fra Husenes Tinding har man en viid Udsigt, ja paa nogle Steder har man endog, uden skadelig Indsydelse for Taget selv, anlagt Haver oven paa Husene.

Bygningsmaaden af disse Tage er meget nøiagtig og praktisk beskrevet i et Skrift af "Bauinspector G. Linke: Ueber den Bau der Dornischen Lehmdächer, Braunschweig 1837." En af de største Ulemper ved denne Bygningsmaade har hidtil været Mangel paa en billig Tjærefirnis, der i en forønsket Grad kunde udholde afvejlende Regn og stærk Soekfin; imidlertid er i forrige Aar i en kemisk Fabrik i Oranienborg opfundet en Firnis, der svarer til ovennævnte Fordringer; den sælges ved Fabrikken i Tøndeviss for en meget billig Betaling, men Tilberedningsmaaden holdes desværre hemmelig, og en længere Transport gjør dens Anvendelse kostbar.

Den kemiske Lærer Dr. Schulz i Eldena har i afvigte Foraar efter mange Forsøg opfundet en Firnis, der efter al Sandsynlighed er den samme som den, man forskriver fra Oranienborg; i det mindste har den hidtil viist sig som ganske fortrinlig. Dens Tilberedning er følgende. Til omtrent 10 Potter Steenkultjære gydes 1 Pd. ureen Svovlsyre, hvilket omrøres i nogle Minutter; man mærker da en kemisk Forandring i Tjærens Bestanddele; den bliver varm og faaer et grynet Udseende. Er denne Forandring fuldkommen indtraadt, (hvilket ofte ved een Tjæreatt stæer ved mindre Svovlsyre end ved en anden) afføler man Massen pludselig ved gjentagne Gange at overgyde den med koldt Vand;

herved faaer den en fast Consistent og et Udseende næsten som Beeg. Efter foreløbige Forsøg bruges mindre Syre naar man forud varmer den Tjære, hvortil den sættes.

Det bemærkes, at 1 Pd. Svovlsyre i de større Fabrikker koster omtrent $3\frac{1}{4}$ β. dansk.

Naar Tjærets sidste Overtjæring er ganske tør, opløser man $\frac{1}{3}$ af den beskrevne seie Masse med $\frac{2}{3}$ almindelig Steenkultjære i det man lader det koge sammen. Denne Opløsning stryges, ganske varm, tyndt over Tjærladen og vil siebliffelig danne en haard, elastisk, glindsende, uigjennemtrængelig Skorpe.

De Dornske Tjære ere anvendte ved flere store Bygninger her i Eldena, og have hidtil svaret til Forventningen.

Paa nogle Steder, hvor man uden tilbørlig Opmærksomhed og i en ugunstig Aarstid har bygget disse Tjære, have Forsøgene havt et uheldigt Udfald, hvilket dog ei kan nedsætte deres Værd og Fordele.

I Fremtiden, naar denne Tækningsmaade end mere vorder forbedret, ville de flade Tjære vistnok overalt blive anvendte.

Jeg har forefundet dem hos flere Landmænd i Mecklenborg, hvilket jeg anseer for et godt Beviis, da disse sjelden gribe efter noget Nyt uden at være temmelig overtydede om dets Fortrin for det Gamle.

Det er mig ubekjendt om disse Tjære hidtil have været anvendte i Danmark; er dette Tilfældet, vil maastee i det mindste ovenansførte Tjærefirnis være af nogen Interesse, om end dens Udholdenhed i Tidens Længde endnu ikke er tilstrækkelig beviist.*)

*) Om de Dornske Tjære findes Efterretninger i Handels- og Industrie-Tidenden No. 79 og 80 for 1837, i No. 1, 3 og 6 for 1838, hvor et Udtog af Bygningsinspecteur Linke's ovennævnte Skrift meddeles; fremdeles i No. 36 for 1838.